

Zijne Excellentie de minister van
Economische Zaken en Klimaat,
de heer ir. E.D. Wiebes MBA
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Gasunie Transport Services B.V.
Postbus 181
9700 AD Groningen
Concourslaan 17
T (050) 521 22 55
E info@gastransport.nl
Handelsregister Groningen 02084889
www.gasunietransportservices.com

Datum	Doorkiesnummer
2 april 2020	+31 50
Ons kenmerk	Uw kenmerk
L 20.0169	
Onderwerp	
Aanvullend advies op raming 31 januari 2020	

Excellentie,

Op 31 januari 2020 hebben wij u geadviseerd over de benodigde Groningenvolumes en -capaciteiten¹ voor de komende tien jaar. Dit advies is meegenomen in het proces om tot het definitieve vaststellingsbesluit voor gasjaar 2020/2021 te komen. Naar aanleiding van ons advies heeft u ons verzocht tot het geven van een aanvullend advies², met name over de risico's voor de leveringszekerheid als het Groningenveld in 2022 definitief wordt gesloten, de benodigde volumes in een koud jaar bij inzet van onze back-up installaties, de back-up capaciteit voor noodgevallen en de minimumflow van het Groningenveld.

In deze brief geven wij antwoord op de door u gestelde vragen.

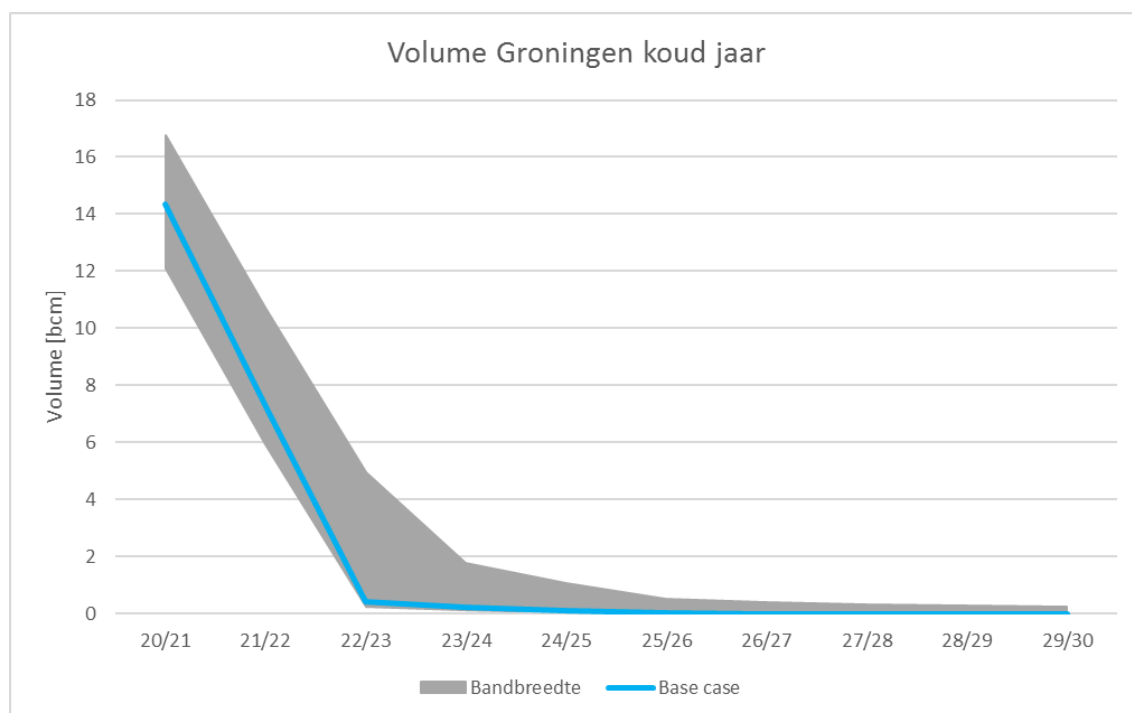
Risico's wanneer het Groningenveld in 2022 definitief sluit

U heeft ons gevraagd om inzichtelijk te maken wat de risico's zijn als het Groningenveld in 2022 definitief sluit. Voordat wij hier antwoord op geven willen wij eerst benadrukken dat het op dit moment nog niet mogelijk is om exact aan te geven wanneer het Groningenveld definitief dicht kan. De gevoeligheidsanalyse in onze brief van 31 januari 2020 illustreert dit. Hieruit komt naar voren dat het erg belangrijk is dat de marktombouw in Duitsland, België en Frankrijk volgens planning verloopt. Een vertraging hiervan (halvering afbouw buitenland) leidt tot de bovenkant van de bandbreedte in figuur 1 en 2. Daarnaast hebben wij aangegeven dat het mogelijk is om het veld eerder te sluiten wanneer wij meer zekerheid krijgen over het openblijven van een aantal cavernes. Dit leidt tot de onderkant van de bandbreedte in figuur 2. Dit betekent dat wij nog steeds een reële bandbreedte hanteren tussen 2025-2028 om het Groningenveld daadwerkelijk te kunnen sluiten.

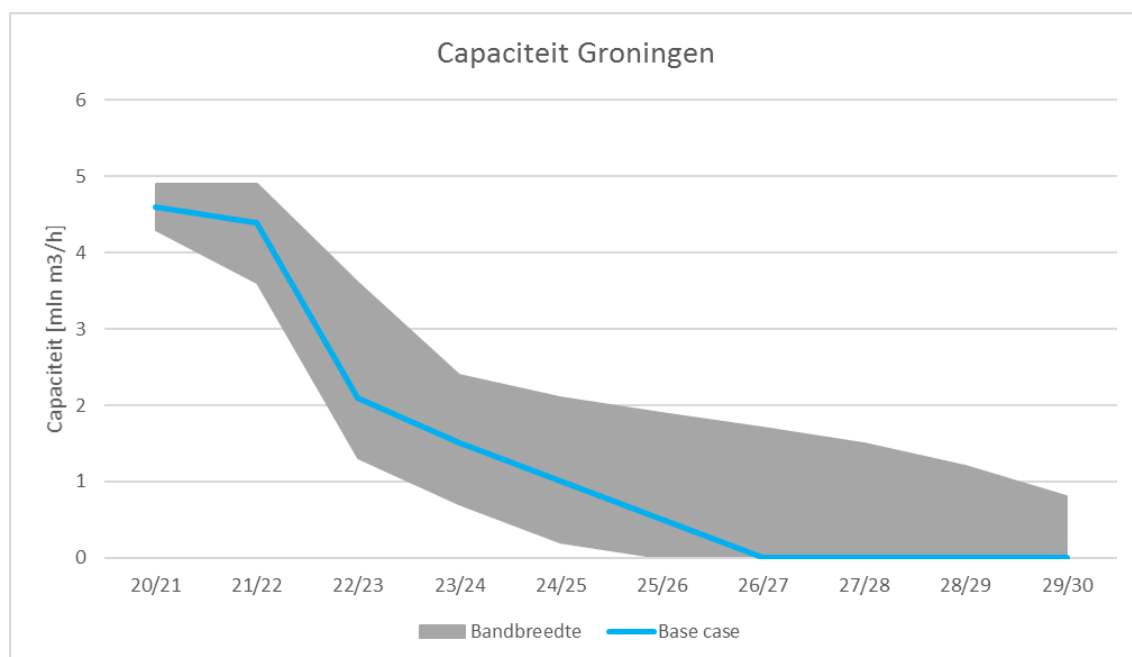
Als het Groningenveld in 2022 wordt gesloten is er, gebaseerd op de bovengenoemde gevoeligheidsanalyse, een capaciteitstekort tussen 1,3 en 3,6 miljoen m³/uur in het totale L-gas gebied bij uitval van de grootste L-gas bron in combinatie met een lage temperatuur. Dit betekent dat tussen de 7 en 20% van de totale L-gas vraag niet kan worden beleverd.

¹ Advies leveringszekerheid voor benodigde Groningenvolumes en -capaciteiten, d.d. 31 januari 2020, ons kenmerk L 20.0014

² Aanvullend advies op raming 31 januari 2020, d.d. 13 februari 2020, kenmerk DGKE-PGG / 20036737

Figuur 1: Resultaten van de gevoeligheidsanalyse ten opzichte van de base case voor een koud jaar, zie ons advies van afgelopen januari

Figuur 2: Benodigde Groningencapaciteit tot gasjaar 2029/2030, inclusief gevoeligheidsanalyse, zie ons advies van afgelopen januari

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 2 april 2020

Ons kenmerk: L 20.0169

Onderwerp: Aanvullend advies op raming 31 januari 2020

Gebaseerd op het potentiële tekort (1,3 – 3,6 miljoen m³/uur) en het feit dat er vanuit wordt gegaan dat ongeveer de helft van het tekort door het buitenland zal worden opgevangen, zal het gaan om het potentieel afschakelen van een deel van Nederland met een omvang tussen de provincies Zeeland + Limburg (circa 0,7 miljoen m³/uur) en de provincies Zeeland + Limburg + Brabant (circa 1,8 miljoen m³/uur), waarbij dezelfde marktomvang in Duitsland, België en Frankrijk zal moeten worden afgeschakeld. Dit capaciteitstekort neemt in de jaren daarna af en zal, als de maatregelen conform de inzichten in ons advies van 31 januari jongstleden verlopen, in 2026 op nul uitkomen.

Naast de omvang van het capaciteitstekort willen wij ook inzichtelijk maken wanneer wij potentieel de leveringszekerheid niet meer kunnen garanderen in gasjaar 2022/2023. Wanneer gasberging Norg uitvalt is er vanaf -10 °C (en lager) capaciteit uit het Groningenveld nodig. Met andere woorden, vanaf -10 °C is de leveringszekerheid niet meer geborgd als het Groningenveld dan is gesloten. Statistisch gezien treedt deze temperatuur elk jaar op, zodat de kans op een niet-levering bij het sluiten van het Groningenveld in gasjaar 2022/2023 reëel is. In de jaren daarna zal de temperatuur waarbij de leveringszekerheid niet meer kan worden geborgd afnemen.

Door het sluiten van het Groningenveld in 2022 is de leveringszekerheid in de L-gas regio niet meer gegarandeerd. In geval van een leveringszekerheidsprobleem zal Nederland afnemers moeten afschakelen. Voor de gevolgen van de gaslevering beneden het leveringszekerheidsniveau heeft een consortium van SEO Economisch Onderzoek en TNO in 2019 een kwantitatieve ketenanalyse³ uitgevoerd. Deze analyse biedt inzicht in de economische, veiligheids- en andere maatschappelijke gevolgen bij een abrupte verlaging van de gasproductie tot beneden het niveau van leveringszekerheid. Alhoewel deze studie uitgaat van een structureel tekort, geeft de studie wel aan hoe maatschappelijk ontwrichtend het is als er niet wordt voldaan aan de leveringszekerheid. Capaciteitsafbouw tot onder het niveau van de leveringszekerheid vinden wij daarom niet verstandig. Ook omdat het niveau van veilige winning inmiddels bereikt is en verder verhoogd wordt omdat er in 2022 geen gas meer hoeft te worden gewonnen uit het Groningenveld.

Daarnaast dient nog te worden opgemerkt dat bij een onderbreking in de gastoevoer het herstellen daarvan waarschijnlijk meer dan enkele dagen gaat duren, ook als de oorzaak van de onderbreking snel wordt opgelost. In het Bescherm- en Herstelplan Gas⁴ staan de verschillende werkzaamheden beschreven die moeten worden uitgevoerd voordat de gasvoorziening kan worden hersteld. Als eerste dient de integriteit van het gasnet te worden vastgesteld en moeten eventuele beschadigingen worden gerepareerd. Er dienen strikte procedures te worden gevolgd om de verschillende gasnetten (van GTS en de verschillende regionale netbedrijven) op druk te brengen en het is mogelijk dat alle gasaansluitingen in de afgesloten regio moeten worden gecontroleerd. Dit om vast te stellen of de gasaansluitingen zijn gesloten voordat ze weer mogen worden aangesloten, om vrije uitstroom van gas te voorkomen.

---

³ Verlaging van gaswinning tot beneden het niveau van leveringszekerheid, SEO-TNO, 2019-66, augustus 2019

⁴ Concept Bescherm- en herstelplan Gas, d.d. 11 september 2019

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 2 april 2020

Ons kenmerk: L 20.0169

Onderwerp: Aanvullend advies op raming 31 januari 2020

De impact die een onderbreking van gaslevering heeft, bijvoorbeeld uitval van onze installaties of productiebronnen of bergingen, kan maatschappelijk ontwrichtend zijn en het gaat dan enige tijd duren voordat de gasvoorziening weer op gang is gebracht.

Met het sluiten van het Groningenveld wordt de Nederlandse en Noordwest-Europese gasmarkt nagenoeg geheel afhankelijk van de productie van pseudo L-gas⁵ en daarmee van de extra aanvoer van H-gas naar Nederland. De extra aanvoer van H-gas naar Nederland moet komen in de vorm van vloeibaar gas (LNG), aanvoer van additioneel Russisch gas en het behoud van Noors gasaanbod, aangezien de binnenlandse productie van groen gas nog beperkt is. Op basis van een eerste analyse van ENTSOG is vastgesteld dat het niet zeker is dat er voldoende H-gas richting Noordwest-Europa kan worden getransporteerd. Naast de aanvoer van H-gas is het eveneens cruciaal dat alle bestaande bergingen beschikbaar blijven in onze regio. Deze randvoorwaarden zijn ook van belang om te waarborgen dat het Groningenveld vanaf 2022 alleen nog voor back-up noodzakelijk is. Het bouwen en aanleggen van eventueel extra benodigde infrastructuur ligt op het kritieke pad.

Benodigde volumes bij inzet van de back-up installaties

In uw brief vraagt u om inzicht in de inzet van de back-up middelen in onze raming in met name koude jaren, aangezien wij alle middelen in de praktijk wel aan de markt ter beschikking stellen. In het advies van 31 januari 2020 voor komend gasjaar heeft GTS aangegeven te verwachten dat de gecombineerde inzet van de stikstofinstallaties Ommen en Wieringermeer planmatig op 100% kan worden gerealiseerd. Er zijn twee redenen waarom wij de back-up niet hebben gebruikt in onze planmatige raming. In de eerste plaats om bij uitval van mengstations Ommen of Wieringermeer voldoende stikstofcapaciteit beschikbaar te hebben. In de tweede plaats om de kwaliteitsneutrale gasmarkt in stand te houden en dagelijkse onzekerheden in de gasvraag, zoals bijvoorbeeld een onverwacht hoge of onverwacht lage temperatuur, op te kunnen vangen.

Wij monitoren de stikstofinzet continu om te onderzoeken of wij het stikstofpercentage verder kunnen optimaliseren. Daarnaast wordt in de praktijk alle beschikbare stikstof (baseload en back-up) aan de markt ter beschikking gesteld om te gebruiken.

Back-up capaciteit voor noodgevallen

U stelt terecht dat de Europese verordening in ieder geval op nationaal niveau geldt, waarbij rekening moet worden gehouden met de uitval van de grootste afzonderlijke bron van capaciteit en het beschikbaar hebben van de technische capaciteit van alle overige bronnen. Hierbij is de capaciteit van het Groningenveld zodanig vastgesteld dat precies voldaan wordt aan de Europese verordening, waarbij rekening wordt gehouden met het gehele L-gas marktgebied (Nederland, Duitsland, België en Frankrijk). Bij de praktische invulling van de leveringszekerheid moet er onzes inziens worden gekozen voor de bredere implementatie van de gehele L-gas regio. De reden hiervoor is dat in de exportlanden (Duitsland, België en Frankrijk) de L-gas kleinverbruikers sterk afhankelijk zijn van Nederland ten aanzien van de leveringszekerheid.

---

⁵ Hoogcalorisch gas gemengd met stikstof en Groningengas verrijkt met hoogcalorisch gas

Een verstoring in bijvoorbeeld de productie uit kleine velden of een verstoring bij een L-gas berging in één van deze landen zal waarschijnlijk direct leiden tot een verzoek richting Nederland tot het produceren van extra gas, dan wel het afschakelen van onze niet beschermde afnemers. Afwijking van bovenstaande zou vooraf in overleg met de L-gas consumerende landen Duitsland, België en Frankrijk moeten plaatsvinden.

Effect van de laagste temperatuur van de afgelopen 30 jaar in plaats van de statistisch vastgestelde temperatuur

Wanneer er wordt gekeken naar de koudste dag in de afgelopen 30 jaar, komen wij uit op een temperatuur van -14,1 °C in plaats van de door ons gehanteerde -15,5 °C met een statistische waarschijnlijkheid van eens in de twintig jaar. Deze verlaging van 1,4 °C resulteert in een circa 0,5 miljoen m³/uur lagere marktvraag, welke zich in vergelijkbare mate doorvertaalt naar een lagere Groningencapaciteit. Hierdoor zou het Groningenveld een jaar eerder kunnen worden gesloten. Echter, wanneer de afgelopen 33 jaar gehanteerd zouden worden, zou de laagste temperatuur -17,0 °C zijn. Hierdoor zou de marktvraag en dus de Groningencapaciteit circa 0,5 miljoen m³/uur hoger zijn, met als gevolg dat het Groningenveld een jaar later gesloten kan worden. Het lijkt ons daarom verstandig om vast te houden aan de statistische manier om de temperatuur vast te stellen, aangezien er anders van jaar op jaar grote verschillen kunnen optreden. Dit kan tot gevolg hebben dat het Groningenveld later gesloten kan worden als het in de komende jaren kouder wordt dan -15,5 °C. DNV-GL heeft hier overigens ook aandacht aan besteed in haar validatie⁶ van onze studie.

Uitval van welke bron moet kunnen worden opgevangen

U heeft ons gevraagd waarom wij gasberging Norg laten uitvallen in de bepaling van de benodigde Groningencapaciteit en niet een andere L-gas bron. De reden die u aangeeft komt voort uit de hoge beschikbaarheid van gasberging Norg. Wij gebruiken de infrastructuurnorm om de benodigde Groningencapaciteit vast te stellen. Deze schrijft voor dat uitval van de grootste bron (gasberging Norg) in combinatie met een effectieve temperatuur van -15,5°C (statistische waarschijnlijkheid eens in de twintig jaar) moet kunnen worden opgevangen. Onze interpretatie van de infrastructuurnorm is dat het L-gas systeem een uitval ter grootte van gasberging Norg in combinatie met een lage temperatuur moet kunnen opvangen. Dit betekent dat de uitval ook kan bestaan uit meerdere kleinere uitvallen van verschillende installaties. In het recente verleden hebben zich een aantal events voorgedaan die wat ons betreft onderbouwen dat de keuze zoals die nu beschreven staat in de Europese verordening een goede keuze is om aan te houden voor wat betreft de Groningencapaciteit. Om u een beeld te geven, de volgende uitvallen hebben zich voorgedaan (waarbij dit niet een uitputtende lijst is):

1. In maart 2015 was er een stroomuitval in West-Nederland. Hierdoor viel de stikstofproductie die gebruikt wordt om mengstation Wieringermeer van stikstof te voorzien volledig uit. De stikstof was gedurende vijf dagen niet beschikbaar en is opgevangen door extra capaciteit op Groningen en Norg af te roepen.

---

⁶ Validatie van het GTS-advies van 31 januari 2020, d.d. 10 februari 2020, kenmerk OGNL.192233.1

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 2 april 2020

Ons kenmerk: L 20.0169

Onderwerp: Aanvullend advies op raming 31 januari 2020

Indien dit weer gebeurt zal er direct een extra vraag op het Groningenveld van meer dan 2,5 miljoen m³/uur zijn.

2. In februari/maart 2018 was er onverwacht een periode met veel lager dan verwachte temperaturen. Door storingen en bevroeringsverschijnselen bij zowel de gasproductie als bij onze kwaliteitsconversie-installaties was er sprake van een majeure onbeschikbaarheid van aanbod. Om de gaslevering onverstoord te kunnen laten doorgaan, is er een extra beroep gedaan op het Groningenveld en de bergingen Alkmaar en Norg.
3. In november 2019 zijn er een aantal hoogspanningskabels kapotgetrokken. Het gevolg was dat er gedurende vier weken een derving van de Groningencapaciteit was van circa 25%. De shipper die hierdoor getroffen werd, kon het binnen haar eigen portfolio oplossen.

In februari heeft DNV GL een validatie van ons advies van 31 januari 2020 uitgevoerd. In deze validatie toont DNV GL, onder andere op basis van data van GTS, in figuur 9 de capaciteit van de verschillende L-gas bronnen. Weliswaar heeft Wieringermeer een iets lagere capaciteit dan gasberging Norg, het stikstofsysteem rondom Zuidbroek (inclusief Heiligerlee) daarentegen heeft vrijwel dezelfde capaciteit als deze berging. DNV GL onderschrijft onze conclusie dat het niet belangrijk is welke L-gas bron moet worden genomen, maar dat het belangrijk is welke mate van back-up nodig is voor de leveringszekerheid. Concluderend lijkt ons de manier waarop wij de Europese verordening hanteren een gebalanceerde manier om de genoemde onzekerheden mee te nemen.

Minimumflow

In de studie "operationeel capaciteitsafbouwplan" onder leiding van uw directie heeft de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) inzicht gegeven in de opregeltijden van het Groningenveld en de benodigde volumes per stand-by categorie. Op basis hiervan hebben wij aangegeven dat het benodigde volume verwaarloosbaar (< 0,5 bcm per jaar) zal zijn⁷. De voorspelbaarheid van koude perioden ligt binnen de opregeltijden, waardoor de clusters normaliter in 'cold stand-by' kunnen worden gezet, waarbij geen volume uit het Groningenveld nodig is. In de komende periode wordt dit met de NAM verder uitgewerkt en zal worden bekeken wat hierbij randvoorwaarden zijn.

Sluitingsdatum Groningenveld

Op basis van deze brief komen wij tot de conclusie dat het verstandig is om nu nog geen besluit te nemen over de definitieve sluitingsdatum van het Groningenveld. Verschillende maatregelen om tot sluiting van Groningen over te kunnen gaan moeten nog gerealiseerd worden in de komende twee jaren. Daarnaast worden op dit moment de mogelijke effecten van het Coronavirus op de maatregelen in kaart gebracht. Ook blijven er risico's ten aanzien van onbeschikbaarheid van installaties en blijft de kans op een koude winter of korte perioden van kou in de komende winters bestaan.

---

⁷ Op basis van het GasTerra rapport "Capaciteitsstudie ten behoeve van het sluiten van het Groningenveld", d.d. 31 januari 2020, kenmerk OPT20.46

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 2 april 2020

Ons kenmerk: L 20.0169

Onderwerp: Aanvullend advies op raming 31 januari 2020

Om deze redenen vinden wij het verstandig vast te houden aan de kaders van leveringszekerheid zoals wij die de afgelopen jaren hebben gehanteerd.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, appearing as a single, slightly curved stroke.

B.J. Hoevers
Algemeen Directeur